

To Examine the Attitudes of School Principals about Professional Ethical Standards of Psychological Counsellors according to the Opinions of School Counsellors¹

Sevda Serin Tanyel², Anıl Görkem³

^{2,3} European University of Lefke, Faculty of Education, Department of Guidance & Psychological Counseling, Lefke, Northern Cyprus

ABSTRACT

In this study, the approaches of school administrators with respect to some code of conduct that psychological counsellors should follow has been evaluated. When the body of literature is examined, it is seen that there are difficulties in the application of the code of ethics on issues regarding "privacy", "competence" and "multiple relations". In addition, the fact that the borders have disappeared and individuals from different cultures have started to live together in our globalized world have led to an increase in individual and cultural differences in society and that the multiculturalism to gain more importance at schools. Therefore, the approach to the ethical principle in this matter has been regarded to be worth researching in that it has importance. In line with the purpose of the study, 5 semi-structured questions were prepared and expert opinions related to the issue were taken. Data were collected by way of interview technique from 11 psychological counsellors working in six different schools under TRNC Ministry of National Education in Güzelyurt and Lefke districts. The statements in the answers are summarized and interpreted by descriptive analysis technique. It has been concluded as a result of this study that the school administrators were understanding and supportive in terms of their approaches regarding the principles of competence, sensitivity to individual and cultural differences, however, they were not supportive in the implementation of the ethical principle of bilateral relations.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 10.07.2019

Received in revised form: 23.08.2019

Accepted: 18.12.2019

Available online: 25.12.2019

Article Type: Standard Paper

Keywords: Psychological counsellor, ethical principles, school administrators

© 2019 JIETP All rights reserved

Extended Summary

1. Introduction

In the field of Psychological Counselling and Guidance, executing the services in an effective and reliable way necessitates to follow the ethical principals with caution as it is likewise in many occupations. The ethical principals in the field of Psychological Counselling and Guidance have been formed to meet the needs of the people working in the field about the explanation of their identities, duties and also the specification of their responsibility limits. Amongst all the stakeholders, for the efficiency of Psychological Counselling and Guidance services, the school administrators have the much greater impact. When the administrator and the counsellor cooperate with common

¹A part of this study is presented as verbal statement during the ERPA International Congresses on Education 2019.

Corresponding author's address: European University of Lefke, Faculty of Education, Department of Guidance & Psychological Counseling, Lefke, Northern Cyprus TR-10 Mersin, Turkey
Telephone: +90 392 660 2000
e-mail: sevda_serin@yahoo.com

understanding, the effectiveness of the services increases. A school administrator being in the dilemma about the roles of the psychological counsellor causes not only the violation of the ethical principals which are supposed to be carefully followed but also the services to be harmful instead of being beneficial. Therefore, it is important to know the attitudes of the school administrators about the implementation of the ethical principals in the field of Psychological Counselling and Guidance and take the necessary precautions.

The main objective of this study is to reveal the attitudes of school administrators to the ethical principles of Psychological Counselling and Guidance from the counsellors' point of view. In this study, the answers for the following questions are sought in accordance with this objective:

The study pursued to find answers for the following research problems:

1. What is the approach of the school administrator when the psychological counsellor wants to direct the counselee to get help from a competent person or persons in case of any situation exceeding the competence of the psychological counsellor?
2. How does the school administrator approach the psychological counsellor who wants to improve himself / herself by attending a training or a seminar during the school hours?
3. How does the school administrator approach the issue that the counsellor shows tolerant attitudes towards the individuals from different groups or cultures such as age, gender, religion, language, race, socio-economic level, and towards the individual and cultural differences such as sexual orientation and that the counsellor serves without discrimination?
4. How does the school administrator approach the psychological counsellor who doesn't disclose information that belongs to his/her counselees without their consents, depending on the principle of confidentiality?
5. What attitude does the school administrator adopt if the psychological counsellors do not want to accept some duties (such as assisting deputy principals, correspondence work, taking part in the disciplinary board, invigilating, etc.) which will cause them to engage in bilateral or multiple relations?

2. Method

In this research, descriptive analysis was used among qualitative research types. The expressions in the answers were summarized and interpreted using descriptive analysis technique. During the data collection phase, five semi-structured questions about the ethical principles were prepared by the researcher. The prepared questions were reviewed by taking expert opinions of four acknowledged academicians in the field. After the questions had taken their final form, 11 psychological counsellors working in 6 different schools in Güzelyurt and Lefke districts were interviewed. The data collected through interviews were recorded both with a voice recorder and in writing on the interview forms. The researcher interpreted the voice to text and rechecked the text by reviewing the interview forms. The data obtained is addressed in two categories as "the supportive administrators and "non-supportive administrators". In the category of supportive administrators, the administrators who pay attention the principles of psychological counselling and guidance in question and support the work of the school counsellors within the framework of these principles are addressed; whereas, in the category of non-supportive administrators, the administrators who do not pay attention to the principles of psychological counselling and guidance in question and do not support their application are addressed.

3. Results

It has been concluded as a result of this study that the school administrators were understanding and supportive in terms of their approaches regarding the principles of competence, sensitivity to individual and cultural differences, however, they were not supportive in the implementation of the ethical principle of bilateral relations.

4. Conclusion

According to the opinions of the psychological counsellors, it is seen that the school administrators have a supportive approach about the implementation of the ethical principles related to competence, privacy and sensitivity to individual differences. On the other hand, at the point of psychological counsellors' engaging in bilateral and multiple relations it is seen that the majority of the school administrators are not supportive and that the psychological counsellors voluntarily participate in bilateral and multiple relations in order not to have any problems with their school administrators or their colleagues, or because they do not have any legal basis in this respect. The quality of the relationship between counsellor and counselee in psychological counselling and guidance services is important. The fact that any counsellors' entering into a consultation relationship with a person with whom he/she has a management, control or evaluation relationship prevents him/her from being objective is a situation that should be avoided since it may have a negative impact on the consultation process. For this reason, first of all it is recommended to do a legal regulation that specifies the duties which psychological counsellors cannot be assigned to, and then, to enhance the sensitivity of the school administrators, teachers and psychological counsellors they should be provided with in-service training.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Mesleki Etik Standartlarına İlişkin Okul Müdürlerinin Tutumlarının Okul Psikolojik Danışmanlarının Görüşlerine Göre İncelenmesi¹

Sevda Serin Tanyel², Anıl Görkem³

^{2,3}Lefke Avrupa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, Lefke, K.K.T.C.

ÖZ

Bu çalışmada psikolojik danışmanların uyması gereken bazı etik standartlara ilişkin, okul müdürlerinin tutumları değerlendirilmiştir. Alan yazın incelendiğinde en çok “gizlilik”, “yetkinlik” ve “çoklu ilişkiler” konularındaki etik standartların uygulanışında zorluklar yaşandığı görülmüştür. Ayrıca küreselleşen dünyamızda sınırların ortadan kalkması ve farklı kültürden bireylerin bir arada yaşamaya başlaması toplumda bireysel ve kültürel farklılıkların artmasına ve okullarda çok kültürlülük anlayışının daha da önem kazanmasına neden olmuştur. Bu nedenle bu konudaki etik ilkeye ilişkin yaklaşım önem arz ettiğinden araştırmaya değer bulunmuştur. Araştırmanın amacı doğrultusunda 5 tane yarı yapılandırılmış soru hazırlanmış konu ile ilgili uzman görüşleri alınmıştır. KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Genel Orta Öğretim Dairesi’ne bağlı Güzelyurt ve Lefke ilçesinde bulunan altı farklı okulda görev yapan 11 psikolojik danışmandan görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Cevaplarda yer alan ifadeler betimsel analiz tekniği ile özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, okul müdürlerinin yaklaşımlarının yetkinlik, bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlılık, gizlilik ilkeleri ile ilgili olarak anlayışlı ve destekleyici oldukları, ancak ikili ilişkilerle ilgili etik ilkenin uygulanmasında destekleyici olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 10.07.2019

Düzeltilmiş hali alındı: 23.08.2019

Kabul edildi: 18.12.2019

Çevrimiçi yayımlandı: 25.12.2019

Makale Türü: Standart Makale

Anahtar Kelimeler: Psikolojik danışman, etik ilkeler, okul müdürleri.

© 2019 JIETP Tüm hakları saklıdır

1. Giriş

Etik, ahlak felsefesinin bir alt dalı olarak değerlerin doğru yanlış, iyi kötü, neyin yapıp neyin yapılamayacağına ilişkin davranış tanımlarını incelemektedir (Mert, 2017). Her meslekte çalışanların uyması gereken davranış kuralları vardır. Bunlar meslek etiği ilkeleridir. Her mesleğin olduğu gibi psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR) mesleğinin de bir takım etik ilkeleri ve standartları bulunmaktadır.

PDR’de etik standartlar, tüm psikolojik danışmanların görevleri sırasında uymaları zorunlu olan profesyonel davranış ve işlemleri kapsamaktadır. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik mesleği ile ilgili etik ilke ve standartlar, meslekle ilgili dernekler tarafından geliştirilmiştir. Bu dernekler arasında Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (American Counseling Association[ACA]), Amerikan Okul Danışmanları Derneği, İngiliz Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Derneği ve Türkiye’de ise Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği’nin çalışmaları olduğu görülmektedir. Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği 1995’te ilk kez yayınladığı etik standartları süreç içerisinde değişen koşullara ve ihtiyaçlara göre gözden geçirip 2006 yılında revize etmiştir. Revize edilmiş versiyonu hala kullanımdadır. Yurt dışında ve Türkiye’de derneklerin belirlediği etik ilke ve standartlar incelendiğinde içerik olarak birçok konuda örtüştüğü ancak Türk PDR Derneği etik kodlarının ayrıntılı olmadığı görülmektedir (Arslan, Karataş ve Dostuoğlu, 2019; Üzar Özçetin ve Yalçın 2015; Türk PDR, 2011).

¹Bu araştırmanın bir kısmı ERPA Uluslararası Eğitim Kongreleri 2019’da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Sorumlu yazar adres: Lefke Avrupa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, Lefke, K.K.T.C.

Telefon: +90 392 660 2000

e-posta: sevda_serin@yahoo.com

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) psikolojik danışmanlar arasında birlik, beraberlik ve dayanışma sağlamak ve mesleğin gelişimine katkıda bulunmak amacıyla 1978 yılında Kıbrıs Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği kurulmuştur (Kıbrıs Türk PDR-DER). Ancak alanda yetişmiş yeterli akademisyen olmaması nedeniyle etik ile ilgili yeterli sayıda çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle KKTC'de kültürel yakınlık sebebi ile Türk Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Derneği'nin yayınladığı etik standartlar uygulanmaktadır (Kolay-Akfert, 2012).

Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde hizmetlerin etkililiği her ne kadar psikolojik danışmanların etkililiğine bağlı olsa da özellikle okul yöneticilerinin etkisi tartışılmaz bir gerçektir (Korkut-Owen ve Owen, 2008; Camadan ve Sezgin, 2012). Nitekim Erkan (2001) ve Kuzgun (2009), okul müdürlerinin okulda yapılan işlerden, görev ve sorumlulukların dağılımından sorumlu en üst düzeydeki kişi olması nedeni ile özellikle psikolojik danışmanlarla işbirliği içinde ortak bir anlayışla çalışmasının önemini vurgulamaktadır. Özellikle okul müdürü ile psikolojik danışmanların görevlerine yönelik doğru bilgi, olumlu tutum ve ortak bir anlayışın olmaması psikolojik danışmana görevi ile çelişecek sorumlulukların verilmesine neden olmaktadır. Buchanan (2011), okul yöneticilerinin okullardaki danışmanların rolleriyle ilgili alguları arasındaki çelişkiden kaynaklanan ikilemleri araştırdığı çalışmasında okul müdürlerinin, danışmanlara sıklıkla görevleri dışındaki rolleri vermek istediklerini ortaya koymuştur (Siviş-Çetinkaya, 2014). Aydın ve ark. (2011), yapmış oldukları çalışmada, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinde yer alan paydaşlar arasında psikolojik danışmanların görevlerine yönelik, doğru bilgi, olumlu tutum ve ortak bir anlayışın olmamasının yürütülen çalışmaların verimliliğini olumsuz yönde etkilediği sonucuna varmıştır. Voltan-Acar (2009), psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde danışan ve danışman arasında kurulan ilişkinin niteliğinin önemini dile getirmektedir. Bu konuyla ilgili olarak, danışman ile danışanın eşit seviyelerde olmadıkları için aralarında profesyonel ilişki dışında farklı bir ilişkinin oluşmasının yanlış olduğunu, doğrudan etik dışı görülmesi de danışma sürecine yapacağı olumsuz etkiye ilişkin risk barındırması açısından uzak durulması gereken eylemler olduğunu ifade etmiştir (Eskin'den aktaran Camadan, 2018). Ayrıca danışman ve danışan arasındaki profesyonel ilişki üzerine kurulu olan psikolojik danışma sürecinin amacının dışına çıkmamasının etik bir zorunluluk olduğu Türk PDR'de (2011) ifade edilmektedir. Ancak zaman zaman çeşitli sebeplerle danışman ve danışan arasındaki ilişki psikolojik yardım sürecinden farklı bir boyut alabilmektedir. Bu sebeplerin neler olduğuna ilişkin yapılan araştırmalarda bir kısmının danışmanlardan, bir kısmının danışanlardan ve bir kısmının ise bağlı olunan kurum yöneticisinin yaklaşımı ve ilgili mevzuattan kaynakladığı görülmektedir. Hangi sebeple olursa olsun bu durum psikolojik danışmanların etik sorunlar yaşamasına neden olmaktadır.

PDR alanında çalışanların ne tür etik sorunlar yaşadığına ilişkin yapılan alan yazın taramaları sonucunda psikolojik danışmanların yaygın olarak "gizlilik", "yetkinlik" ve "çoklu ilişkiler" konularında etik sorunlar yaşadıkları saptanmıştır (Camadan, 2018). Erdur-Baker ve Çetinkaya'nın (2007), okul psikolojik danışmanlarının karşılaştığı mesleki ve etik sorunları belirlemeyi amaçladıkları bir çalışmada psikolojik danışmanların karşılaştıkları etik sorunlardan birincisinin gizlilikle ilgili, ikinci etik sorunun ise danışanları ile girdikleri ikili ya da çoklu ilişkilerle ilgili olduğu saptanmıştır. Gizlilikle ilgili sorunların öğretmen, veli, yönetici ve müfettişlerin psikolojik danışmanların, danışanları ile yaptıkları görüşmelerin içeriğini öğrenmek istemelerinden kaynaklandığı ifade edilmiştir. Psikolojik danışmanlar, okullarda kendilerinden yapmaları istenen; öğrencilerin aranması, idari işlere yardım etme, yazışma işleri, disiplin kuruluna katılma, sınavlarda gözetmenlik, nöbet, kitap dağıtımı ve öğrencilerden para toplama gibi işlerden dolayı ise ikili ya da çoklu ilişkilere girmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Kolay-Akfert (2012) ise, okullarda çalışan psikolojik danışmanlar, yönetici ve ailelerin kendilerinden her problemi çözebilecekmiş gibi bir beklenti içerisine girdiklerinde ve bu problemlerin çözümüne mecbur bırakıldıklarında yetkinlik konusunda etik ikilem yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Gümüş ve Gümüş (2010), ACA'nın 2002-2003 yılları arasında yayınladığı etik konsültasyon konularında 1236 inceleme konusunun neredeyse yarısının gizlilikle ilişkili olduğunu, geriye kalan çeyreğinin ise ikili ilişkilere girmekle ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Bodenhorn'un (Aktaran Kolay-Akfert, 2012), okul psikolojik danışmanları ile yaptığı çalışmasında ise

psikolojik danışmanların çoklu ilişkilere ve rollere girmenin en çok zorlanılan ikinci ikilem alanı olduğunu belirtmiştir. Malezya'daki okul psikolojik danışmanlarının danışmanlık etiğine ilişkin görüşlerini inceledikleri araştırmada okul psikolojik danışmanlarının en çok sorun yaşadığı konulardan birinin okul idarecilerinin gizliliği önemsememesi ve danışan öğrencilerle ilgili bilgi talebinde bulunmaları olduğu belirtilmektedir (Har ve Jusoh'dan aktaran, İkiz ve Ark., 2017). Erdur-Barker ve Çetinkaya'ya (2007) göre, psikolojik danışmanlar, günlük çalışmalarında yöneticinin talebiyle zaman zaman aldıkları eğitime, profesyonel olarak belirlenmiş rol ve görevlerine ve etik kurallara uygun olmayan görevleri yerine getirmek durumunda kalmaktadırlar.

Araştırma sonuçlarından anlaşılacağı üzere psikolojik danışmanlardan, danışmanlık dışında roller sergilemeleri beklendiğinde çoklu ilişkilere girme sorunu ortaya çıkmakta; bu durum ise danışmanın etik bir ihlalle karşı karşıya gelmesine neden olmaktadır. Bu bilgiler ışığında psikolojik danışmanların uyması gereken etik standartlara ilişkin okullardaki birinci derecede rehberlik hizmetlerini etkileyen okul müdürlerinin yaklaşımlarının açığa çıkarılması önemli görülmektedir. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak okul müdürlerinin destekleyici olmayan tutumlarında gerekli anlayışın geliştirilmesi için önerilerin sunulmasına imkan sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı psikolojik danışmanların görüşlerine göre, okul müdürlerinin PDR etik ilkelerine ilişkin tutumlarını ortaya koymaktır. Araştırmada bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Psikolojik danışmanın yeterliliğini aşan herhangi bir durum karşısında danışanını yetkin bir kişi veya kişilerden yardım alması amacıyla yönlendirme yapmak istemesi karşısında okul müdürünün tutumu ne olur?

2. Psikolojik danışmanın kendini geliştirmek istediği, herhangi bir eğitim veya seminere okul saatlerinde katılmak istemesine okul müdürü nasıl yaklaşmaktadır?

3. Psikolojik danışmanın yaş, cinsiyet, din, dil, ırk, sosyo-ekonomik düzey, değişik grup ya da kültürlerle ait olma, cinsel yönelim gibi bireysel ve kültürel farklılıklara ilişkin hoşgörülü tutumu ve ayırım yapmadan hizmet vermeye çalışması konusunda okul müdürü nasıl bir tutum içinde olur?

4. Psikolojik danışmanın gizlilik ilkesine bağlı olarak, danışanlarıyla ilgili bilgileri danışanın izni olmadan açıklamamasına okul müdürü nasıl yaklaşmaktadır?

5. Psikolojik danışmanların ikili ya da çoklu ilişkilere girmesine neden olacak bazı işleri (müdür yardımcılara yardım etme, yazışma işlerini yapma, disiplin kurulunda bulunma, gözetmenlik yapma vb.) kabul etmek istememesi durumunda okul müdürünün tutumu ne olur?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden, durum analiz deseni kullanılarak yapılmış olup, betimsel analiz yöntemi ile de analiz edilmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2017-2018 yılında KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çalışan okul psikolojik danışmanlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise seçkisiz olmayan örnekleme yönteminden uygun (kolayda) örnekleme modeli kullanılarak, Güzelyurt ve Lefke ilçelerinde görev yapan 11 okul psikolojik danışmanı oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması ve yorumlanması nitel araştırma yöntemine uygun olarak yapılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında araştırmacı tarafından etik ilkelerle ilgili beş adet yarı yapılandırılmış soru hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular alanında uzman dört akademisyenden uzman görüşleri alınarak tekrardan gözden geçirilmiştir. Sorular son şeklini aldıktan sonra görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sırasında öncelikle ilgili etik standarda ilişkin bilgi verilmiş ardından ilgili soru sorulmuştur. Beş adet yarı yapılandırılmış sorunun iki tanesi "yetkinlik" ilkesi ile ilgili olup sorunun öncesinde yetkinlik ilkesi ile ilgili bilgi verildikten sonra "Yetkinlik ilkesine uymanızı gerektirecek herhangi bir olay veya durum karşısında okul müdürünüzün tutumu ne olurdu? Değerlendiriniz." ve "Kendinizi geliştirmek istediğiniz, herhangi bir eğitim veya seminere katılımınızı okul müdürünüz nasıl karşılamaktadır?" şeklinde sorular sorulmuştur. "Bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlılık" ilkesi ile ilgili soru sorulmadan önce yine bu etik ilke ile ilgili bilgi verildikten sonra "Bu ilke ile ilgili bir tutum sergilerken, okul müdürünüz size karşı nasıl bir tutum içinde olur?" şeklinde sorulmuştur. "Gizlilik" ilkesi ile ilgili "Gizlilik ilkesine bağlı olarak, danışmanlarınızla ilgili bilgileri danışmanınızın izni olmadan açıklayamamanızı okul müdürünüz nasıl karşılamaktadır?" ve "çoklu ilişkiler" ilkesi ile ilgili "Psikolojik danışmanlar, okullarda yapmaları istenen bazı işlerden (müdür yardımcılara yardım etme, yazışma işlerini yapma, disiplin kurulunda bulunma, gözetmenlik yapma vb.) dolayı öğrencilerle ikili ya da çoklu ilişkiler kurmak zorunda kalmaları ile ilgili okul müdürünüzün tutumu nasıldır?" sorularından önce de ilgili etik standartla ilgili bilgilendirme yapıldıktan sonra sorular sorulmuştur.

Görüşme yoluyla toplanan veriler hem görüşme formuna not alınmış hem de ses kayıt cihazıyla kayıt yapılmıştır. Araştırmacı kayıtları yazıya geçirdikten sonra görüşme metinlerini de okuyup yeniden kontrol etmiştir. Görüşmeler her bir psikolojik danışmanla ortalama 30-45 dakika sürmüş olup, ses kaydı ve gerekli notların araştırmacı tarafından alınması için her bir psikolojik danışmandan izin alınarak yapılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler "destekleyici olan müdür" ve "destekleyici olmayan müdür" olarak iki kategoride ele alınmıştır. Destekleyici olan müdür kategorisinde; söz konusu olan psikolojik danışma ve rehberlik ilkelerini önemseyip, okul danışmanlarının bu ilkeler çerçevesinde çalışmalarına destek veren; destekleyici olmayan müdür kategorisinde ise, söz konusu olan psikolojik danışma ve rehberlik ilkelerini önemsemeyip uygulanmasına destek vermeyen yönetici olarak ele alınmıştır.

3. Bulgular

Soru1: Yeterliliğinizi aşan herhangi bir durum karşısında danışmanınızı yetkin bir kişi veya kişilerden yardım alması amacıyla yönlendirme yapmak istemeniz karşısında okul müdürünüzün tutumu ne olur?

Psikolojik danışmanların görüşlerine göre okul müdürlerinin bu konuda destekleyici bir tavır içerisinde olduğu belirtilmektedir.

(K8) " Bir şey söylemez, hatta bazen sosyal hizmetler dairesini kendi arar."

K(7) "Bir öğrencimde böyle bir durum yaşamıştım. Yönlendirme yapmak istememe bir şey söylememişti ancak bence bunun gerekli olduğuna inandığı için değil, "Gönder gitsin hiç uğraşma" tavrında olduğu içindi."

K(6) "Destekler hatta bazen kendi "bu konu seni aşar ver X'in telefon numarasını ailesi oraya götürsün" ifadelerini kullanmışlardır.

Soru2: Kendinizi geliştirmek istediğiniz, herhangi bir eğitim veya seminere katılımınızı okul müdürünüz nasıl karşılamaktadır?

Psikolojik danışmanların görüşlerine göre okul müdürlerinin bu konuda destekleyici bir tutum içerisinde olduğu belirtilmektedir.

K(1) "Müdürümüz bu konuda çok meraklı her seminere katılmamız konusunda bizi destekler bir yaklaşım içerisinde." "

K(5) " Kendisi de eğitim ve seminerlere katılmaya özen gösterir, bize de sorun çıkarmaz."

K (6) " Şimdiye kadar bir sorun yaşamadık. Bakanlık izinli her türlü seminer ve eğitime katılmamıza izin verdi" şeklindeki cevapları bu sonucu destekler niteliktedir.

Soru 3:Yaş, cinsiyet, din, dil, ırk, sosyo-ekonomik düzey, değişik grup ya da kültürlere ait olma, cinsel yönelim gibi bireysel ve kültürel farklılıklara ilişkin hoşgörülü tutumunuz ve ayırım yapmadan hizmet vermeye çalışmanız konusunda okul müdürünüz nasıl bir tutum içinde olur?

Psikolojik danışmanların bu soruya verdiği yanıtlar incelendiğinde okul yöneticilerinin yaklaşımlarının destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

(K3) "Şimdiye kadar böyle bir ayırım yaptığını görmedim".

(K2) "Olumlu bir tutum içerisinde olur."

(K6) "Bazen yakinen tanıdığı kişilerin çocuklarıyla ilgilenmemi ister. Ancak bunu diğer öğrenciler arasında ayırım yapacak şekilde değil de yaşadığı sıkıntıdan haberdar olduğu için yapar" şeklindeki ifadeleriyle bu durumu açıkça belirtmişlerdir.

Soru 4: Gizlilik ilkesine bağlı olarak, danışanın kendisine ya da başkasına zarar verebileceği ya da yasal zorunlulukların olduğu durumların dışında danışanlarınızla ilgili bilgileri danışanınızın izni olmadan açıklamamanızı okul yöneticiniz nasıl karşılamaktadır?

Psikolojik danışmanların bu soruya verdiği yanıtlar incelendiğinde okul yöneticilerinin yaklaşımlarının destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

K(5)"Anlayışla karşılar." "Bazen bir öğrenci ile ilgili sırf merak ettiği için soru sorduğu olur ama çok yüzeysel cevap verip detay veremeyeceğimi söylediğimde itiraz etmez."

K(7)"Çok farkındadır. Bir keresinde sınıf öğretmeni öğrencinin ailesinin yaşadığı bir problemle ilgili neler anlattığını merak etmişti. Okul müdürüm:"Size bu konu hakkında bilgi vermesi doğru değil hocam, bilinmesi gerekeni zaten hocamız aktardı" şeklinde benim adıma cevap vermişti."

K(11)"Bilmesi gerekeni ben anlatırım zaten. Fazla soru sormaz anlatmayacağımı bilir zaten". Şeklindeki ifadeler bu sonucu açıkça ortaya koymaktadır.

Soru 5: Okulda ikili ya da çoklu ilişkilere girmenize neden olacak bazı işlerin (müdür yardımcılara yardım etme, yazışma işlerini yapma, disiplin kurulunda bulunma, gözetmenlik yapma vb.) verilmesi konusunda okul yöneticinizin tutumu nedir?

Psikolojik danışmanların yanıtları doğrultusunda ikili ve çoklu ilişkilere girme konusunda bazı okul müdürlerinin destekleyici bir yaklaşımları olmadığını, bazı psikolojik danışmanların ise bu görevleri gönüllü kabul ettikleri görülmüştür.

(K1) Okul yöneticisinin yaklaşımının destekleyici olduğunu ancak bunun psikolojik danışmanın kendi tutumu ile alakalı olduğunu düşündüğünü "Benim böyle bir görevi kabul etmeyeceğimi bildiği için benden bu tür işlerle ilgili bir talepte bulunmaz" ifadesini kullanarak belirtmiştir.

K(1) ile aynı okulda görev yapan (K2)'nin okul müdürünün destekleyici olmadığını kendisine ikili ilişkilere girmeyi gerektirecek görevler verdiğini ve hem yöneticisi ile ters düşmemek hem de diğer öğretmen arkadaşlarına yardımcı olmak sebebi ile ikili ilişkilere girdiğini "Müdürümüz benim gözetmenlik yapmamı ister ben de doğrusu sorun yaşamamak için yaparım. Çünkü çok sıkıştırlar, öğretmen arkadaşlarıma bu konuda yardım ederim" ifadelerini kullanarak belirtmiştir.

(K3),(K4) ve (K5)'in "Evet okul müdürümüz bu görevleri yerine getirmemizi istiyor, biz de yapıyoruz. İlk başta bu görevleri yerine getirmenin ne tip problemlere sebep olabileceğini belirtsek de yasal bir dayanağımız olmadığı için sesimizi çıkaramıyoruz".

(K7) "Okul müdürümüzün bu talepleri var, işiniz yoksa bu sınıf boş girin der, biz de gireriz",

(K6) Okul müdürünün destekleyici olmadığını "Okula ilk geldiğim sene benden nöbetçilik yapmamı istemişlerdi ben de görüşmelerimin olduğunu tenefüste nöbetçilik yapamayacağımı söyledim. Nöbetçilik yapmıyoruz. Ama sınav gözetmenliği yazılıyor, yazılmamasına diğer öğretmenler isyan ediyor."

K(11) "Okul müdürümüz bazen bu taleplerde bulunur, biz de yaparız, zaten bununla ilgili herhangi bir yasal dayanağımız yoktur." şeklinde ifadeleri olduğunu, okul müdürlerinin bu konuda destekleyici olmadığını açıkça dile getirmektedirler.

(K8) "Önceki okul müdürüme bu konunun hassasiyetini aktardığımda anlayışla karşılaşmış ve desteklemişti. Ancak yeni okul müdürümüz böyle bir talepte bulunamayacağımızı tüm öğretmenler gibi sınav gözetmenliği yapma, nöbet tutma idari işlere yardımcı olma gibi görevlerde yer alacağımızı belirtmişti."

Bu sonucun yapılan diğer araştırma sonuçları ile örtüştüğü söylenilebilir (Kolay-Akfert, 2012; Buchanan, 2011). Benzer bir şekilde Erdur Baker (2000), okul psikolojik danışmanlarının karşılaştığı mesleki ve etik sorunları belirlemeyi amaçladıkları bir çalışmada, psikolojik danışmanların, yöneticinin talebiyle zaman zaman aldıkları eğitime, profesyonel olarak belirlenmiş rol ve görevlerine ve etik kurallara uygun olmayan görevleri yerine getirmek durumunda kalabildiğini ifade etmiştir.

4. Sonuç ve Tartışma

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde, araştırma kapsamında yer alan dört soruya ilişkin (yetkinlik, gizlilik ve bireysel farklılıklara duyarlılık) psikolojik danışmanların görüşüne göre okul müdürlerinin destekleyici bir tutum içerisinde olduğu görülmektedir. Ancak, "ikili ve çoklu ilişkilere girme" konusunda okul müdürlerinin çoğunun destekleyici bir tutum içerisinde olmadığı gibi psikolojik danışmanların da kendi istekleri doğrultusunda, yasal bir düzenleme olmaması nedeniyle veya okul müdürü ile problem yaşamamak adına bu etik standardın uygulanması ile ilgili duyarlı davranmadıkları görülmektedir. Ne sebeple olursa olsun, danışman ile danışan arasında psikolojik danışma çerçevesinde tek tip bir ilişki olması ve verilecek hizmetlerin kalitesi için çoklu ilişkilere girilmemesi gerekmektedir.

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde danışan ve danışman arasında kurulan ilişkinin niteliğinin önemi birçok araştırmacı tarafından dile getirilmektedir. Psikolojik danışmanın danışanlar ile ikili ve çoklu ilişkilere girmesi birbiriyle çakışan roller ve davranışlar sergilemesine neden olabileceği için doğru değildir. Psikolojik danışmanlık sürecinde kurulan ilişkinin profesyonel sınırlar içerisinde kalması ve bu sürecin amacının dışına çıkmaması etik bir zorunluluktur. Nitekim Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Derneği'nin Yayımladığı Etik Kurallarında psikolojik danışma ilişkileri kapsamında psikolojik danışman, kendisinin objektif olmasını engelleyecek yönetim, denetim ya da değerlendirme ilişkisi içinde olduğu bir kişi ile danışma ilişkisine girmez ifadesi açıkça yer almaktadır.

Yeşilyaprak'a (2002) göre, okul müdürlerinin psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile ilgili rollerinin danışmanlık programını organize etme, danışmanlık ve desteklemedir. Dolayısıyla okul müdürlerinin gerekli desteği sağlamaları için, psikolojik danışmanların uyması gereken etik standartlara ilişkin ve okul danışmanlarının ne yapmak için eğitildiği konusunda bilgi ve anlayışlarının geliştirilmesi için hizmet içi eğitime alınması önerilir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde tüm eğitim kurumlarını kapsayan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'nin Talim ve Terbiye Kurulu'nun Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tüzüğü bulunmaktadır. Bu tüzükte belirtilen ilke ve esaslar çerçevesinde öğrencilere yönelik olarak rehberlik

ve psikolojik danışmanlık hizmetleri verilmektedir. Bununla birlikte, okullarda çalışacak Rehber ve Psikolojik Danışmanların 25/1985 Öğretmenler Yasası'na göre "Rehber Öğretmen" ünvanı ile atanmaları okul yönetimine bağlı, bir öğretmenin sahip olması gereken ödev ve sorumluluklarını da yerine getirmeyi zorunlu kılmaktadır (KKTC Milli Eğitim Yasası (17/1986 Sayılı Yasa altında Tüzük), 2005).

Konuyla ilgili durumun öneminin ilgili mercilere aktarılması ve ivedilikle bu sorunlara son verilmesi için öncelikle okul müdürlerine gerekli hizmet içi eğitimin verilmesi, müdürlerin bilgilendirilmesi, psikolojik danışmanlık hizmetinin eğitimdeki öneminin aktarılması önerilebilmektedir. Özellikle Psikolojik danışmanların kararları arkasında durabilmek ve meslek alanlarını koruyabilmek için etkin bir tüzüğe ihtiyaç duyulmakta olup, var olan tüzüğe konu ile ilgili bir madde/lerin eklenmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Arslan, Ü., Karataş, U. ve Dostuoğlu, E. (2019). Psikolojik danışmanlık alanında mevcut ve gelişen etik sorunlar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1): 86-103.
- Aydın, İ., Arastama, G. ve Akar, F. (2011). Sources of conflict between primary school principals and school counsellors in Turkey. *Education and Science*, 36(160), 199-212.
- Camdan, F. ve Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu müdürlerinin okul rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri üzerine nitel bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38),199-211
- Camadan, F. (2018). Psikolojik danışmanın yaşadığı çatışma: etik ikilem. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 76-94.
- Erdur-Baker, Ö. ve Çetinkaya, E. (2007). Etik: davranışta kırılma noktası. (Ed: R. Özyürek, F. Korkut-Owen, D.W. Owen), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik I: Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler* (ss. 163-182). Ankara: Nobel Yay.
- Erkan, S. (2001). *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının hazırlanması*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gümüş, A.E. ve Gümüş, M. A. (2010). *Psikolojik danışmada etik ve hukuk*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- İkiz, F. E., Sevinç, A., Kaval, A., Yeğintürk, G. ve Kalen, S. (2017). Okul psikolojik danışma hizmetlerinde mesleki etik ihtiyaçların belirlenmesi. *İş Ahlakı Dergisi*, 10, 223-245.
- Türk PDR Derneği (2011). *PDR Alanında Çalışanlar için Etik Kurallar*. Ankara.
- KKTC Milli Eğitim Yasası (17/1986 Sayılı Yasa altında Tüzük) (2005). "Okul Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Tüzüğü" <http://www.mebnet.net/?q=node/47> (Alındığı tarih:09.07.2019).
- Kolay-Akfer, S. (2012). Farklı kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların yaşadıkları etik ikilemler ile bu ikilemler karşısındaki tutum ve davranışları. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(3), 1791-1812.
- Korkut-Owen, F. ve Owen, D. W. (2008). Okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleri: Yöneticiler ve psikolojik danışmanların görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 207-221.
- Kuzgun, Y. (2009). *Rehberlik ve psikolojik danışma* (10. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Mert, A. (2017). Etik ve temel kavramlar. İçinde F. E. İkiz (Ed). *Meslek etiği ve yasal konular* (ss: 12-34). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Siviş-Çetinkaya, R. (2014). Ethical dilemmas of Turkish counselors: A critical incidents study. *British Journal of Guidance & Counseling*, 43(4), 476-491.

- Üzar Özçetin, Y. S. ve Yalçın, İ. (2015). Grupla psikolojik danışma sürecinde bir risk alanı: Sınır aşımaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 128-136.
- Voltan-Acar, N. (2009). *Yeniden terapötik iletişim kişilerarası ilişkiler* (Geliştirilmiş 6.Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (2002). *Eğitimde rehberlik hizmetleri* (3. baskı.), Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. basım).Ankara: Seçkin Yayıncılık.